

Statsministerens tale i Danmark 5. juni 1952.

Når Danmark i dag feirer sin grunnlovsdag, er det meg en stor glede å bringe en hilsen til det danske folket fra Norge. I denne hilsen legger vi et varmt ønske om at Danmark må få leve i fred. ~~my~~ At det danske folket må få fortsette sitt byggende og skapende arbeid for frihet og kultur, i flukt med grunntanken i den danske grunnlov.

For oss nordmenn er det ikke vanskelig å forstå hvorfor danskene er så gla i sin grunnlov. Vår grunnlovsdag, 17. mai, samler hele det norske folket til feiring av grunnloven og Norges selvstendighet som fri og suveren nasjon, - som hos oss er uløselig knyttet til 17-mai grunnloven.

Den norske grunnloven var en frukt av den franske revolusjon. Den var preget av de frihetsidealer den bar fram.

Den danske grunnlov av 1849 var en frukt av revolusjonen i 1848. Begge disse grunnlovene hadde sitt utspring i de frihetsideer som lenge hadde vært levende i folkene i en rekke land. Og det var folkene som bar dem fram både i Danmark og Norge. Men ingen av de grunnlover som det her var tale om var demokratiske i den mening som vi legger i ordet. De bygget på et snevert sosialt grunnlag. For det var ikke hele folket som fikk fulle politiske rettigheter gjennom disse grunnlovene. Men en grunnlov er en ramme, og det står til folket selv å gi denne ramme innhold. Det er laget mange grunnlover som tilsynelatende fyller de ideelle krav, men det er blitt på papiret. En grunnlov kan bare bli hva den skal være hvis folkene bærer kravene fram og stadig er i stand til å fornye den, fylle den med liv og innhold, og gjøre den stadig mer i overensstemmelse med den rettsbevissthet som vokser fram i folket. Danmarks egen utvikling er det beste bevis for

at Danmarks grunnlov har vært en god grunnlov. Med denne grunnloven som utgangspunkt, har det danske folket ført utviklingen videre og skapt en stadig bedre forfatning i overensstemmelse med tidens krav.

Det ligger alltid en fare i at en soler seg i det forfedrene har skapt, at grunnloven blir en sovepute i stedet for en spore til nye framstöt. En grunnlov skal trygge mot tilbakeslagene, men den må ikke hindre framskrittene. Det er vår historiske oppgave å fortsette grunnlovgivernes verk i pakt med vår egen tid, Det er vår oppgave å holde grunnloven på høyden og aldri la den bli et dokument for stillstand og reaksjon. De grunnlover vi i dag hylder og feirer, har gitt oss det politiske demokrati og dermed fritt løp for den fantastiske utviklingen som særlig det 20. århundre har vært preget av. De grunnlover vi feirer har gitt ~~pp~~

politisk frihet til nye samfunnslag og har muliggjort en økonomisk utvikling som grunnlovens fedre ikke kunne drømme om.

Men den engang vedtatte grunnlov er ikke evigvarende. Den foreldes etter hvert og nye ideer trenger seg fram. De som i dag skal skrive grunnlover, eller holde våre grunnlover á jour, må ikke fortape seg i fortiden, men tenke på framtiden. De grunnlover som vi skal forme, bör - for våre etterkommere - fortåne seg som framsynte politiske dokumenter slik som den danske og den norske grunnlov har gjort det for oss.

Hva er det som opptar den alminnelige mann i dag - på samme måten som stemmeretten opptok ham ved århundreskiftet?

Det er drømmen om økonomisk frihet og uavhengighet. Vår oppgave er å føre denne drømmen ut i livet - på samme måte som våre forfedre førte drømmen om politisk frihet ut i livet.

Vi er kommet et sykke på vei. Den sterke, solidariske fagorganisasjonen har gitt arbeiderne medbestemmelsesrett over lønns- og arbeidsvilkår. Vi har syketrygd, arbeidsledighets-trygd, barnetrygd og alderstrygd. I Norge har vi tatt opp arbeidet med en trygd for hele folket - folketrygden. Vi har gjennomført 3 ukers ferie for alle lønsmottakere. Men det er en grunnleggende forutsetning: Vi må trygge retten til arbeid. For den mann eller kvinne som mister sitt arbeid, mister enhver økonomisk frihet og blir ubønnhørlig avhengig av andre. For dem blir den politiske friheten: Stemmerett, streikerett, organisasjonsfrihet, pressefrihet, nærmest skuebrød. Det er på det økonomiske område de krever sin menneskerett.

I Norge har Regjeringen foreslått at rett og plikt til arbeid skal sikres i grunnloven. Det vil bety at samfunnet tar på seg forpliktelsen til å skaffe hver mann og kvinne arbeid, det skal virkeliggjøre et av våre tidligere slagord,

- hele folket i arbeid. Arbeidsløsheten skal ikke tåles lenger.

En grunnlov i den ånd er det mål vi setter oss. Vi vet at det er langt og möysommelig arbeid. ~~men~~ Det forutsetter en betydelig endring i samfunnsforholdene. Men det tok også lang tid å trygge den politiske friheten.

Men de spørsmål som opptar oss mest i disse dagene er likevel ikke den indre frihet som våre grunnlover tar sikte på å trygge. Det er den ytre frihet, det er våre lands selvstendighet som er truet og som er det brennende problemet i dag. Våre kanskje noe blåøyde håp etter frigjøringen om fred i vår tid, er pulverisert under den brutale virkelighet som motsetningen mellom Øst og Vest har skapt. Vi har måttet trekke konsekvensene av de bitre kjennsgjerningene og innstille oss på å forsvare vår livsform, vår frihet og vår selvstendighet. Våre

land ligger i dag i et utsatte hjørne av verden. Vi har måttet akseptere den kjennsgjering at hver for oss er vi fortapt hvis det verste skulle hende. Det har ført oss inn i det solidariske samarbeid som Atlanterhavspakten betyr og som gir oss den garanti at et angrep på våre land betyr et angrep på A-paktens samlede forsvarsmakt.

Det er et uhyre vanskelig arbeid å bygge opp et samlet forsvar for mange land. Det krever svære ofre, både økonomisk og rent militært. Vi har erklært oss villige til å ta denne belastning, fordi vi er kommet til den erkjendelse at fred og selvstendighet for vårt land er selve grunnlaget for vår eksistens som nasjon. Men også formen for samarbeidet krever en meget stor porsjon av samarbeidsvilje og samarbeidsevne. Ikke minst fordi det her i vest gjelder frie, suverene stater, styrt etter demokratiske grunnsetninger. Det forutsetter at folkene i disse land må forstå og godkjenne den politikk som føres av de samarbeidende

land. Det er klart at nasjonale interesser ofte er vanskelig å forene med samarbeidsinteressene. Særlig for de små land kan det ofte fortone seg som om det er de store makter som dikterer.

Vi er ikke blinde for at også Atlanterhavspaktens politikk innebærer risiko og fare. At den skaper vanskeligheter innad som utad, Men vi har ikke kunnet finne trygghet i noen annen politikk. Vi er overbevist om at den vestlige verden ~~kan~~ bare kan få i gang forhandlinger om å løse tvistespørsmålene når vestens demokratier er sterke nok. Vestens opprustning er defensiv, den skal forebygge og trygge fred gjennom forhandlinger.

Den krise verden har stått oppe i siden kupet i Tsjekkoslovakia i 1948 og angrepet på Sør-Korea i 1950, fortsetter.

En merkbar avspenning har nå i noen måneder gjort seg gjeldende, men ordningen av Tysklandsspørsmålet har ført til at den kalde krigen er blusset opp i gjen. Vi må regne med at dette året blir et kritisk år. Kommer vi over denne krisen, må arbeidet for å trygge freden på lengre sikt tas opp, og det er bare De Forente Nasjoner som kan ~~föra~~ före det arbeidet fram.

Vi i de nordiske land ~~er~~ alltid ~~gjerne~~ villige til å samarbeide. Og vi mener det ærlig og oppriktig. Vi tror at de nordiske land har felles interesser på en rekke områder, og at vi gjennom samarbeid kan fremme de enkelte lands interesser og ønsker, men samtidig styrke de nordiske land som helhet. I den verden vi lever i kan det ha sin støre betydning at nettopp den del av verden som Norden utgjör blir styrket.

Men det er lettere å bekjenne seg til det nordiske samarbeid enn å gjennomføre det i praksis. Hvert av de

- 10 -

nordiske land har sitt særpreg, sine tradisjoner og sine økonomiske problemer. Det tvinger oss til å erkjenne at vi ikke kan gå forttere enn det er mulig for de enkelte land å følge med. Det som er avgjørende er at det vises vilje til samarbeid, men også vilje til forståelse, til toleranse, og kanskje fram for alt tålmodighet. Vi kan ikke presse fram et samarbeid på områder hvor tanken ikke er modnet i det enkelte land.

Jeg betrakter opprettelsen av Det nordiske råd som et betydelig framskritt, fordi dette rådet kan före samarbeidet videre. I disse dagene behandler vi spørsmålet om opphevelse av passtvangen mellom de nordiske land. Den norske regjeringen har dröftet dette spørsmålet inngående. ~~og~~ Den vil så langt det er mulig bidra til å löse dette problemet. Men vi tror det er nödvendig å se spørsmålet om opphevelse

av passtvangen i forbindelse med en endring også i valuta-
kontrollen og tollbehandlingen ved grensen. Her melder det
seg en rekke praktiske spørsmål som de sakkyndige ^{i våre land} må drøfte
inngående. Oppgaven må være å finne løsninger som ikke
skaper nye problemer og vansker mellom landene, men betyr
en reell og god løsning, og som kan bli varig.

Jeg ser det slik at det ligger en plikt på oss alle til
hver på vår plass i samfunnet - å bidra til at samarbeids-
viljen mellom de nordiske land styrkes. Jeg ser i samar-
beidet mellom de sterke arbeiderorganisasjoner i Norden
den trygge garanti for at Norden skal makte sin del av
oppgaven: Gjennom forhandlinger og samarbeid å legge
grunnlaget til rette for en stadig sterkere brorskaps-
følelse og samhørighet på tvers av landegrensene.